

# Barokní skladatel Johann Sebastian Bach a jeho působíště

*Milí kolegové,*

*máte před sebou materiál spojující geografii/zeměpis a hudební výchovu. Materiály jsou použitelné i bez propojení těchto dvou předmětů, ovšem, domnívám se, že nevyužít zmíněného propojení a ochudit se tak buď o zajímavou práci s mapou či možnost relaxace u krásné hudby, by byla škoda. Doporučuji práci dělat ve skupinách (min. 3 žáci do skupiny).*

## ÚKOL Č. 1:

### PRÁCE S MAPOU

Při práci s mapou mladším žákům pomozte v orientaci v názvech měst, které jsou na mapě uvedeny v němčině. Jistě bude stát i za přemýšlení, zda mapa odpovídá současným skutečnostem a určení, co vše je v mapě zaneseno (města, řeky).

### PRÁCE S TEXTEM

Text o Bachovi je plný zajímavostí, doporučuji nevynechat část o muzeu, které se nachází v Eisenachu, žáci se dozví, co vše je možné v muzeu zažít a vidět. Celý text nabízí mnoho oslích můstků k povídání o dějinách hudby, postavení hudebníka v 18. století i obyčejném životě lidí té doby (Mohl být Bach svobodným umělcem na volné noze? Jak se jmenoval stát, ve kterém Bach žil a kdo mu vládl? Proč jako dítě putoval do Lüneburgu pěšky? Proč pro něj bylo velké štěstí, že zpíval ve sboru?)

## ÚKOL Č. 2

Tento úkol je čistě zeměpisný, vymýšlení (nebo vytváření dle správné předlohy) mapových značek. Na konci práce dejte mapy z úkolu 1 a 2 k sobě.

### POSLECH A RELAXAČNÍ ČINNOST BĚHEM NĚHO

Nezapomeňte si pustit skladbu Canon in d zkomponovanou Johannem Pachelbelem:

Tvorba J. Pachelbela byla pro Bacha velkou inspirací. Skladbu je možné pustit mezi úkoly nebo po splnění úkolů. Nebo kdykoli bude třeba trocha oddechu.



K poslechu žákům (a sobě) nabídněte dlouhý pruh krepového papíru a nechte je s papírem volně mávat dle hudby. Krepák je možné i vyházovat do výšky, příjemně pak slétá k zemi. (Přijde-li na Vás vztek, krepák natrhejte/nastříhejte na menší kousky a vyhoďte do vzduchu. Až všechny kousky spadnou, nahrňte je na jednu kupičku, žáci si kolem kupičky lehnou a společně fouknou. Je to kouzlo 😊. Sólovou práci s krepákem proložte skupinovou prací – je možné jednotlivé pruhy svázat do jednoho maxi pruhu, žáci se drží každý na jednom uzlu a společně vytvoří kruh nebo jiný obrazec. Můžou se proplétat. Případně roztáhněte celou roli krepového papíru, každý žák se chytí na okraji a společně papír zvedají a opět směřují dolů (vzduch zde pomůže udělat perfektní efekt padáku). Máte-li volný prostor, nechte žáky se i s pruhem krepáku proběhnout. Krásně vlaje.

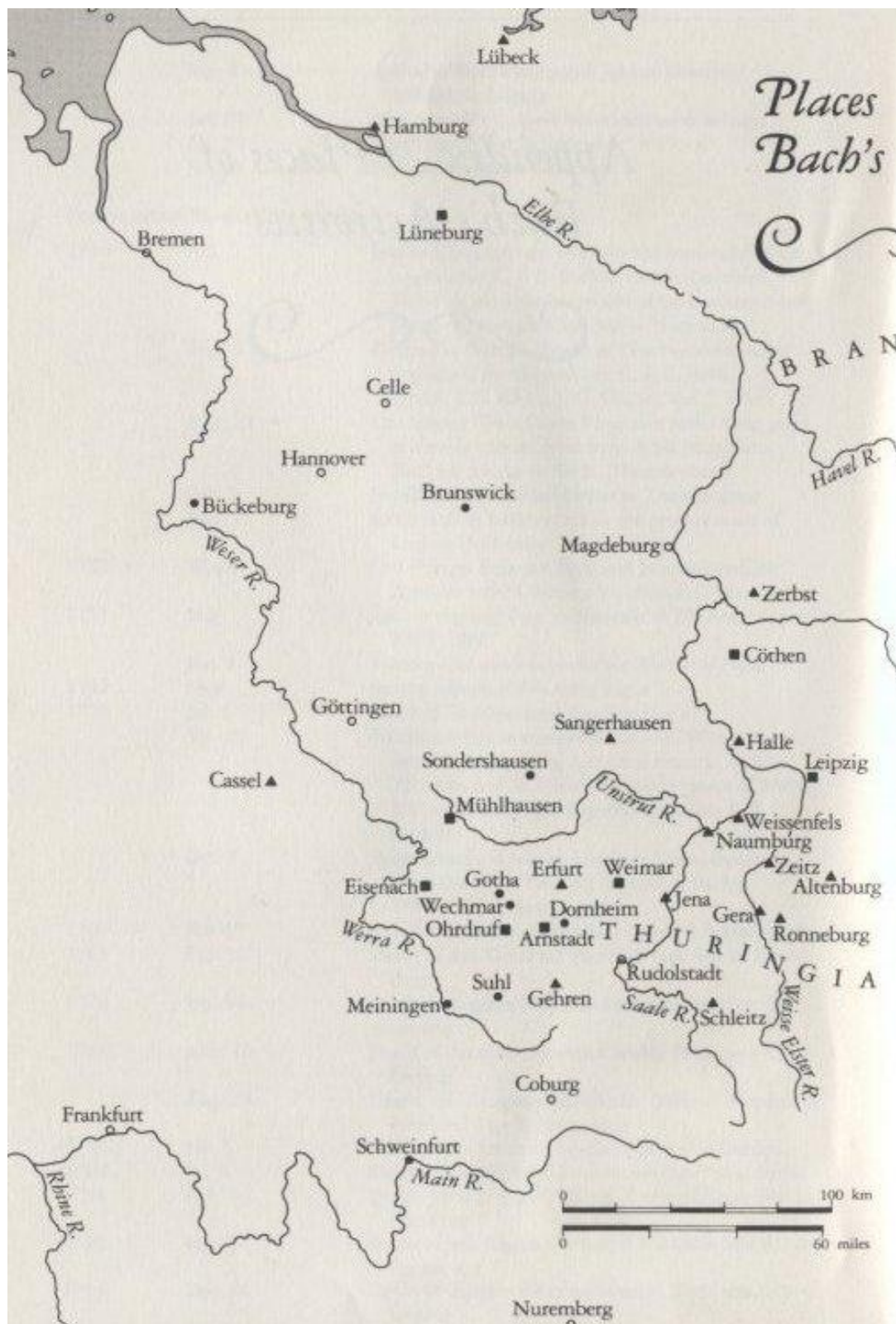
### TISK

Vytiskněte str. 2 – 10 (máte-li chuť, ze stran 3 – 9 si můžete se žáky udělat malou knížečku, str. 2 a 10 jsou strany s úkoly – nakopírujte si je tolikrát, kolik máte žáků/skupin

**POMŮCKY:** tužky, pravítka, mobil nebo jiný přehrávač, krepový papír (role i nastříhané cca 10cm pruhy a malé kousky)

## ÚKOL Č. 1

J.S.Bach se během svého života několikrát stěhoval za prací. Zanes na historickou mapu trasy jeho cest. Bude fajn, když trasy opatříš i šipkami, ať je zřejmé, odkud kam směřoval. Pracuj se textem, klidně si pomoz i moderní mapou.



# Po stopách Johanna Sebastiana Bacha

(text převzat z: <https://www.dovolenavnemecku.cz/post/po-stopach-johanna-sebastiana-bacha>)

## Eisenach (1685–1695)

**Eisenach** je rodné město Johanna Sebastiana Bacha a místo, kde začal svou hudební cestu.

Narodil se zde 21. března 1685 a strávil zde prvních 10 let svého života.

Jeho otec, Johann Ambrosius Bach, byl městský hudebník (Spielmann) a vedl městskou kapelu. Matka byla dcerou koželuha.

V roce **1694** zemřela jeho matka. O rok později, v roce **1695**, zemřel i jeho otec.



Muzeum J.S.Bacha, zdroj: Thüringen Tourismus Marketing © Gregor Lengler

## Bachhaus Eisenach

- Rodný dům Bacha, který je dnes muzeem.
- Muzeum bylo otevřeno v roce 1907 a je jedním z nejstarších muzeí věnovaných Bachovi.
- Expozice obsahuje:
  - Originální hudební nástroje z Bachovy doby.
  - Multimediální instalace přibližující jeho dílo a život.
  - Koncertní sál, kde jsou denně předváděny ukázky Bachovy hudby na autentické nástroje.

## Ohrdruf (1695–1700)

Po smrti rodičů se Bach přestěhoval ke svému staršímu bratrovi Johannu Christophu Bachovi (1671–1721), který byl varhaníkem v místním kostele sv. Michaela. Johann Christoph byl bývalým žákem Johanna Pachelbela, což mělo velký vliv na mladého Bacha. *Pusť si slavný Canon in d od J.Pachelbela:*

[https://www.youtube.com/watch?v=JvNQLJ1\\_HQ0&list=RDJvNQLJ1\\_HQ0&start\\_radio=1](https://www.youtube.com/watch?v=JvNQLJ1_HQ0&list=RDJvNQLJ1_HQ0&start_radio=1)

Bach navštěvoval Latinskou školu v Ohrdrufu (Lyceum), která byla známá svou kvalitní výukou. Vynikal nejen v hudbě, ale i v latinském a řeckém jazyce. Patřil k nejlepším studentům, což mu umožnilo získat stipendium do Lüneburgu.

## Lüneburg (1700–1702)

V roce 1700 získal Bach stipendium jako chórista a odešel do Lüneburgu, kde pokračoval ve studiu na Michaelisschule při klášteře sv. Michaela.

**Lüneburg** byl místem, kde si Bach vybudoval pevné základy své hudební dráhy. Naučil se zde improvizovat a komponovat ve stylu severoněmeckých mistrů. Setkání s Georgem Böhmem a dalšími významnými hudebníky formovalo jeho hudební vkus a dovednosti. Přestože zde nepůsobil jako profesionální hudebník, jeho pobyt v Lüneburgu byl rozhodující pro jeho další hudební vývoj.

Hudební vzdělání

### Studium na Michaelisschule:

- Zpíval v chóru Matinschor, který byl známý svou výbornou úrovní.
- Škola nabízela komplexní vzdělání v hudbě, latině a dalších humanitních předmětech.
- **Setkání s varhaníkem Georgem Böhmem:**
- V kostele sv. Jana (Johanniskirche) se seznámil s varhaníkem Georgem Böhmem, který měl zásadní vliv na jeho varhanní techniku.
- Bach zde často hrával na velké varhany a pozoroval Böhma při improvizaci.

## Arnstadt (1703–1707)

Jedno z prvních významných působišť Johanna Sebastiana Bacha. V roce **1703** dostal Bach příležitost prověřit nové varhany v kostele Neue Kirche. Jeho varhanní hra zaujala městskou radu natolik, že mu nabídli místo varhaníka. Bachovi bylo v té době pouhých **18 let!**

Významná díla

**Toccat a fuga d moll (BWV 565)** - Možná složená právě v této době, jedno z nejznámějších varhanních děl.

**Capriccio sopra la lontananza del suo fratello dilettissimo (BWV 992)** - Humorné a melodické dílo věnované Bachovu bratrovi.

**Kantáta "Christ lag in Todes Banden" (BWV 4)** - První pokusy o kompozici kantát.

## Mühlhausen (1707–1708)

Mühlhausen (dnes Mühlhausen/Thüringen) je dalším z důležitých působišť Johanna Sebastiana Bacha. Bach přijal místo v Mühlhausenu po svém působení v Arnstadtu, kde měl neshody s vedením kvůli své novátorské hře. Mühlhausen mu také nabídl lepší platové podmínky a prestižnější postavení.

Během svého působení v Mühlhausenu se Bach oženil s Marií Barbarou Bachovou (1707).

Významná díla

**Kantáta "Gott ist mein König" (BWV 71)**

- Jedna z mála kantát, které byly **vydány tiskem** již za Bachova života.
- Napsána pro nástup nového městského rady.
- Tato kantáta byla tak úspěšná, že se jí dostalo dokonce finanční podpory na tisk.

**Kantáta "Aus der Tiefen rufe ich, Herr, zu dir" (BWV 131)**

- Napsaná pravděpodobně na žádost městské rady jako projev zbožnosti po požáru v Mühlhausenu.

## Výmar (Weimar) (1708–1717)

Jedno z nejvýznamnějších měst v životě Johanna Sebastiana Bacha. Stal se dvorním varhaníkem a koncertním mistrem na dvoře vévody Wilhelma Ernsta Sasko-Výmarského.

Toto období je považováno za jedno z jeho nejplodnějších a nejdůležitějších. Zde se narodil jeho **syn Carl Philipp Emanuel Bach**.

Bachovo působení ve **Výmaru** se odehrávalo v kontextu bohatého kulturního života města. Vévodský dvůr podporoval umění a hudbu, což vytvořilo ideální podmínky pro Bachovu tvorbu. Zde se také Bach inspiroval hudbou starších mistrů, jako byli Buxtehude a Pachelbel, a zároveň rozvíjel své mistrovské schopnosti v kompozici a improvizaci.

V roce 1717 se Bach dostal do konfliktu s vévodou Wilhelmem Ernstem kvůli nabídce na místo kapelníka v **Köthenu**. Vévoda na něj reagoval tvrdě a na jeden měsíc ho nechal uvěznit.

Nakonec byl propuštěn a odešel do Köthenu, kde jeho kariéra pokračovala na ještě vyšší úrovni.

Významná díla z výmarského období

#### **Varhanní díla:**

- Toccata a fuga d moll (BWV 565) - Patrně nejslavnější Bachovo varhanní dílo.
- Preludium a fuga v C dur (BWV 531) - Ukázka brilantní kompoziční techniky.
- Fantazie a fuga v g moll (BWV 542) - Skvost barokního varhanního umění.

#### **Kantáty:**

- Weimarské kantáty (BWV 12, BWV 21, BWV 182) - Vznikly jako součást Bachovy povinnosti komponovat pro dvorní bohoslužby.

### **Köthen (1717–1723)**

**Bach** přijal pozvání knížete Leopolda, který byl velkým milovníkem hudby a sám aktivně hrál na housle a cembalo. V Köthenu se stal kapelníkem a ředitelem komorní hudby a toto období je považováno za jedno z nejšťastnějších a nejproduktivnějších v jeho životě.

Na rozdíl od předchozích působišť (Výmar a Arnstadt) byla hudba v Köthenu světská a orientovaná na dvorskou zábavu. Bach měl k dispozici kvalitní orchestr složený z talentovaných hráčů, velkorysé finanční podmínky a svobodu v kompozici.

V roce 1720 mu zemřela první manželka Maria Barbara Bach. Bach byl tou dobou s knížetem Leopoldem na cestě do Karlových Varů. V roce 1721 se oženil s Annou Magdalenou Wilcke, talentovanou zpěvačkou, která mu později pomáhala s opisováním not.

## Významná díla

Bachovo působení v Köthenu je charakterizováno především **instrumentální hudbou**. Vznikla zde některá z jeho nejslavnějších a nejhranějších skladeb.

### **Braniborské koncerty (BWV 1046–1051)**

- Skládají se z šesti koncertů a jsou považovány za vrchol barokní instrumentální hudby.
- Bach je věnoval braniborskému markraběti Christianu Ludvíkovi.

### **Sólové skladby pro housle a violoncello**

- Sonáty a partity pro sólové housle (BWV 1001–1006) - Včetně slavné Chaconne z Partity č. 2 d moll.
- Suites for Solo Cello (BWV 1007–1012) - Šest suit pro sólové violoncello, které patří mezi nejslavnější skladby pro tento nástroj.

### **Dobře temperovaný klavír, kniha I (BWV 846–869)**

- Cyklus 24 preludií a fug ve všech durových a mollových tóninách.
- Ukázka Bachova mistrovství v kontrapunktu a harmonii.

### **Anglické a Francouzské suity**

- Skládají se z několika tanců a představují eleganci dvorské hudby.

## **Lipsko (1723–1750)**



Lipsko, stará radnice, zdroj: Leipzig Tourismus und Marketing GmbH © Philipp Kirschner

**Lipsko** (německy **Leipzig**) je nejvýznamnější a nejplodnější působiště Johanna Sebastiana Bacha. V tomto městě strávil posledních **27 let svého života** (1723–1750) a vytvořil zde svá největší a nejznámější díla.

Působil zde jako kantor v kostele sv. Mikuláše (Nikolaikirche) a v kostele sv.

Tomáše (Thomaskirche), kde i vyučoval studenty (Thomasschule). Stal se hudebním ředitelem města (Director musices).

Významná díla

Lipské období je považováno za vrchol Bachovy tvorby, zejména v oblasti duchovní hudby.

#### **Vokálně-instrumentální díla**

- Matoušovy pašije (BWV 244) - Monumentální pašijové oratorium pro dva sbory a orchestr.
- Janovy pašije (BWV 245) - Intenzivní hudební zpracování příběhu Ježíšova ukřižování.
- Mše h moll (BWV 232) - Vrcholné dílo sakrální hudby, kombinující tradiční katolickou mši s luteránskými prvky.
- Vánoční oratorium (BWV 248) - Cyklus šesti kantát pro vánoční období.
- Magnificat (BWV 243) - Slavnostní hudba pro sóla, sbor a orchestr.

#### **Kantáty**

V Lipsku napsal přes 200 kantát, z nichž mnohé se zachovaly. Mezi slavné patří například:

- Christ lag in Todes Banden (BWV 4)
- Ich habe genug (BWV 82)
- Wachet auf, ruft uns die Stimme (BWV 140)

#### **Instrumentální díla**

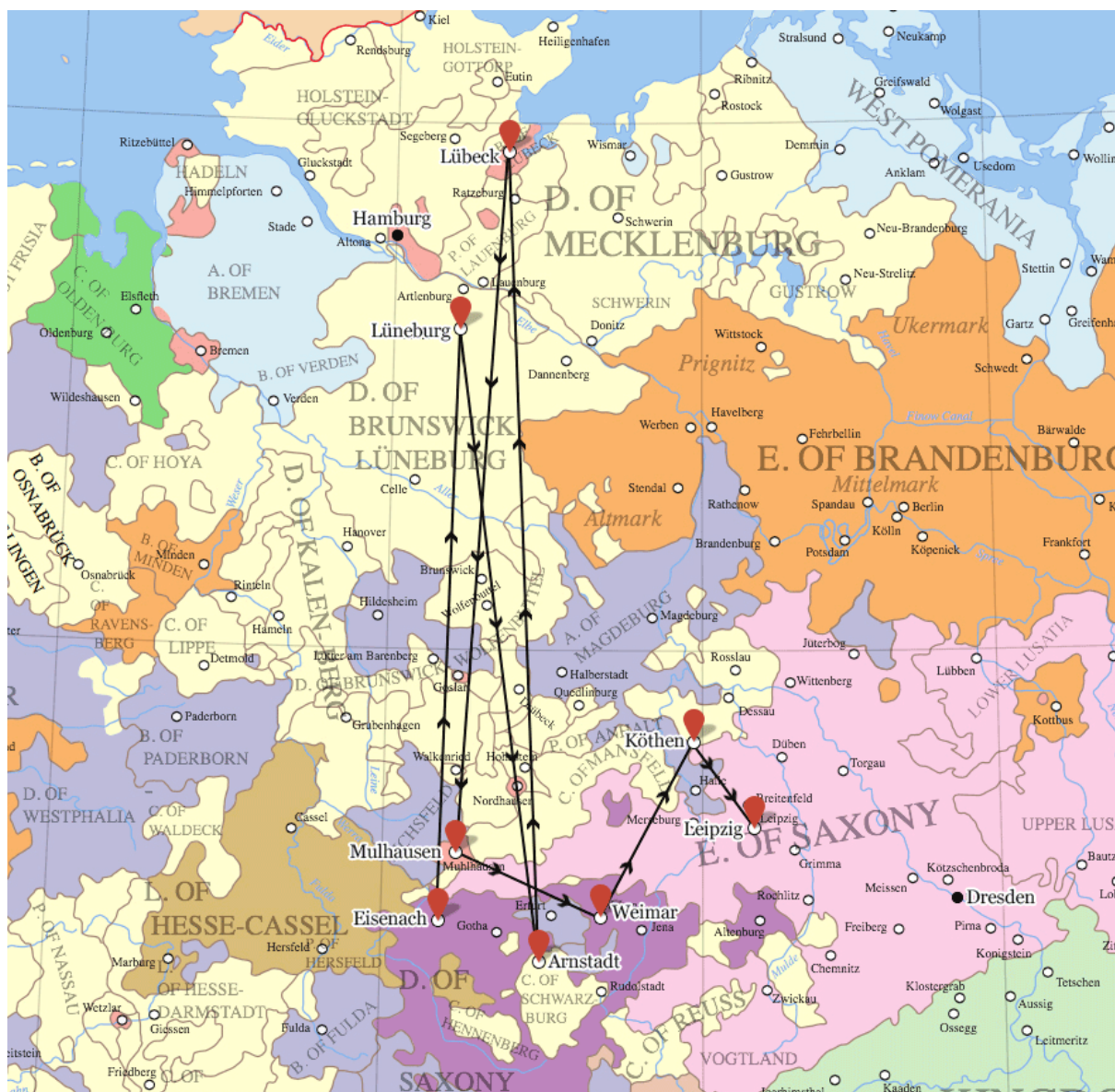
Bach v Lipsku tvořil také instrumentální hudbu, ačkoliv její význam byl v tomto období menší než vokálně-instrumentální produkce.

- Dobře temperovaný klavír, druhá kniha (BWV 870–893)
- Umění fugy (BWV 1080) - Mistrovské dílo kontrapunktu.

Lipské období bylo pro Bacha vrcholnou etapou, kdy se stal uznávaným mistrem nejen v Německu, ale i v celé Evropě. Přestože jeho hudba po smrti upadla na čas do zapomnění, právě z Lipska se v 19. století díky Mendelssohnovi znovu rozšířila do světa

### Zajímavosti:

- Bach nikdy neopustil Německo, ale jeho hudba se rozšířila do celého světa.
- Byl známý svou pracovní morálkou a oddaností hudbě, navzdory obtížným životním okolnostem.
- Jeho hudba je dodnes považována za základ evropské klasické hudební tradice.



## ÚKOL Č.2

### Vytvoř a zanes do mapy mapové značky pro:

RODNÝ DŮM J.S.Bacha v Eisenachu

KLÁŠTER v Lüneburgu

kostely kde Bach působil:

KOSTEL sv. Michaela v Ohrdufru

KOSTEL sv. Jana v Lüneburgu

KOSTEL Bachův kostel/dříve tzv. Nový kostel v Arnstadt

KOSTEL sv. Blažeje v Mühlhausenu

KOSTEL sv. Petra a Pavla ve Výmáru

KOSTEL sv. Jakuba v Köthenu

KOSTEL sv. Tomáše v Lipsku

HRAD ve Výmáru

ZÁMEK v Köthenu